

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Вітрик Ігор Віталійович, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2005 році ПВНЗ «Європейський університет» за спеціальністю «Менеджмент», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» від «25» березня 2026 року № 88 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради - Світлани Єгоричевої, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

Рецензентів - Олександри Маслій, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

Офіційних опонентів - Тараса Васильціва, доктора економічних наук, професора, директора ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Ганни Козаченко, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економіко-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ, Дмитра Нікитенка, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу Національного університету водного господарства та природокористування,

на засіданні «14» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Ігорю Вітрику на підставі публічного захисту дисертації «Економічна безпека стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу України» за спеціальністю 051 Економіка.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Міністерство освіти і науки України, м. Полтава.

Науковий керівник Володимир Онищенко, доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, перший проректор Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Дисертація має чітку логічну структуру, містить завершені наукові результати, характеризується належним рівнем обґрунтованості положень, послідовністю викладу матеріалу та відповідністю встановленим вимогам до дисертаційних робіт.

Здобувач має 16 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 12 тез доповідей у матеріалах міжнародних наукових та науково-практичних конференцій:

1. Вітрик І.В. Цифрова трансформація підприємств нафтогазової промисловості для підвищення ефективності їх діяльності. *Економіка і регіон*. 2024. №4 (95). С. 207–212.

2. Vitryk I. State regulation of strategically important enterprises in Ukraine's oil and gas sector. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*. 2025. No. 21.

3. Vitryk I. Methodological approach to assessing the economic security level of strategically important enterprises in the oil and gas sector. *Економічний простір*. 2026. № 210. С. 10–16.

4. Вітрик І. Економічна безпека стратегічно важливих підприємств: концептуальні засади. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 1 (58). С. 313–321.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження.

Васильців Тарас Григорович, доктор економічних наук, професор, директор ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У першому розділі дисертації автором представлено каскадну модель загроз економічній безпеці підприємств нафтогазового комплексу України (рис. 1.8, с. 60), яка включає три рівня: глобальний, макро- та мікро-. Уникнення відображення мезорівня у межах запропонованої каскадної моделі загроз певною мірою звужує її аналітичні можливості, оскільки саме на цьому рівні відбувається трансляція загроз від макросередовища до рівня окремих підприємств через галузеві та регіональні механізми. Мезорівень дозволяє врахувати специфіку функціонування нафтогазового комплексу як цілісної системи, особливості взаємодії між його сегментами, а також вплив регіональних диспропорцій, інфраструктурних обмежень, кластерних зв'язків і галузевих ризиків. Доповнення та розкриття загроз мезорівня дозволило б підвищити рівень деталізації аналізу та посилити обґрунтованість напрямів зміцнення економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу України.

2. Позитивно оцінюючи авторський методичний підхід до оцінювання економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу, слід відмітити, що у запропонованій автором багаторівневій системі індикаторів (п. 2.3, с. 109–111; додаток Д) спостерігається асиметрія у розподілі індикаторів між функціональними складовими (6 для фінансової та по 3 для інших складових). Така диспропорція може знижувати ступінь репрезентативності оцінювання та ускладнювати забезпечення порівнянності отриманих результатів між функціональними складовими. Збалансування апарату, на нашу думку, сприяло б підвищенню аналітичної узгодженості дослідження, забезпеченню методичної цілісності підходу та підвищенню достовірності висновків щодо рівня економічної безпеки досліджуваних суб'єктів.

3. Потребує додаткового роз'яснення здійснена автором сегментація досліджуваних підприємств нафтогазового комплексу на три функціональні групи з урахуванням їхньої ролі у ланцюгу створення вартості: підприємства видобутку; підприємства транспортування та зберігання; підприємства переробки, збуту, управління активами та геологорозвідувальної діяльності (п. 2.3, с. 113).

4. Схвального відгуку заслуговують запропоновані дисертантом в роботі (розділ 3, п. 3.2, с. 162–168) пріоритети зміцнення економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу, які відзначаються практичною спрямованістю та логічною узгодженістю. Водночас варто зауважити, що вони зосереджені на мікрорівні, тоді як недостатньо розкритими залишаються напрями формування пріоритетів на макро- та мезорівнях. Доповнення запропонованого підходу системою пріоритетів на макро- та мезорівнях сприяло б формуванню більш комплексного та ієрархічно узгодженого бачення механізмів зміцнення економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу України.

5. Дисертаційна робота значно виграла б, якби автор вивчив світовий досвід інституційних трансформацій нафтогазового комплексу (с. 168–181) та на цій основі запропонував адаптовану до українських умов модель імплементації кращих міжнародних практик.

Козаченко Ганна Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіко-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ надала позитивний відгук та висловила такі зауваження:

1. При формулюванні наукової новизни отриманих результатів у дисертації заявлено про набуття подальшого розвитку наукового підходу до визначення імперативів розвитку стратегічно важливих підприємств НГК та до обґрунтування інституційних механізмів трансформації нафтогазового комплексу. Але ж у дослідженні всі використані підходи є науковими. І тому неясно, який саме підхід (загальновідомий, такий як системний, комплексний та ін. або з числа тих, що з'явилися в останні час, але мають конкретну назву) удосконалено і в який спосіб: адаптація під контекст (у відомому підході враховано специфічні чинники, характерні саме об'єкта дослідження, які раніше не враховувалися), розширення (наявний підхід доповнюється новими принципами або положеннями), синтез або інтеграція (об'єднуються два різні підходи, що дає можливість нового погляду або пояснення нових явищ, поведінки підприємств тощо) або усунення суперечностей (пропонується зміна внутрішньої логіки наявного підходу, щоб зробити його дію ефективнішою). До того ж не показано, чим розвинений науковий підхід до обґрунтування інституційних механізмів трансформації нафтогазового комплексу

відрізняється від наявного (якщо такий існує). Отже в описі наукової новизни необхідно було зазначити, який саме науковий підхід отримав подальший розвиток. Адже розвиток певного об'єкта передбачає, що цей об'єкт до початку дослідження вже існував.

2. У пп. 1.3 автор надав докладний опис ідентифікованих загроз діяльності стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу. Наданий опис доцільно доповнити загальною характеристикою загроз (потенційні та реальні, передбачувані та неочікувані, приховані та явні), етапів розвитку найвпливовіших загроз (актуалізація, активний розвиток, інституціоналізація), наслідків реалізації загроз (переборні, такі, для подолання яких потрібні значні ресурси та організаційні зусилля, або які усунути майже неможливо). Явно не зайвим є опис негативного синергетичного та кумулятивних ефектів при збігу у часі реалізації кількох із описаних загроз. Такий опис посилив би аналітичну компоненту виконаного дослідження.

3. Бажано чіткіше зазначити методологічні засади виконаного дослідження у частині використовуваних підходів. Так, виходячи з уваги, яку приділено у роботі загрозам діяльності стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу (пп. 1.3) можна припустити, що автор спирається на постулати захисного підходу, який поширений в економічній безпекології будь-якого рівня. Адже саме за цим підходом одним з основних є імператив «загроза». Проте в оцінюванні економічної безпеки розроблені методичні засади стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу (пп. 2.3) та їхню операціоналізацію (пп 2.3) побудовано на засадах функціонального підходу, який вже є майже класичним в естиметології – одного з напрямів економічної безпекології. Немає заперечень щодо використання зазначених підходів, але мають бути надані пояснення автора щодо наявної наукової еkleктики. Адже і вона може бути корисною в умовах трансформації сучасної науки, проте за умови відповідної обґрунтованості та аргументованості.

4. Не можна погодитися із твердженням автора, що систему індикаторів для оцінювання економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу можна розглядати як систему ключових показників КРІ (Key Performance Indicators) (стор. 110). КРІ призначені для об'єктивного

вимірювання успішності та ефективності діяльності підприємства, його підрозділів або окремих працівників. До того ж система КРІ формується за принципом каскадування: цілі підприємства розбиваються на цілі структурних підрозділів, а ті – на конкретні показники для кожного працівника. Подібного каскадування в пропонованому алгоритмі оцінюванні економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу не спостерігається.

5. Спостерігається допущення у тексті дисертаційної роботи певної термінологічної невизначеності. Зокрема, у пп. 1.3 часто використовується словосполучення «загроза економічній безпеці підприємства» (наприклад, назва рис. 1.8 на стор. 60, стор. 67 та ін.) Але ж загроза розглядається не стосовно економічної безпеки, а щодо об'єкта економічної безпеки (підприємство, діяльність підприємства тощо). Тим більш, що у дисертаційній роботі економічну безпеку підприємства автор тлумачить як «... здатність підприємства до захищеності від реалізації можливих загроз...» (стор. 51).

6. У пп. 1.3 автор використав поняття «інтегральна загроза» та «критична загроза», але не пояснив, чим вони відрізняються від поняття «загроза».

Нікитенко Дмитро Валерійович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу Національного університету водного господарства та природокористування надав позитивний відгук та відмітив такі дискусійні питання:

1. Попри значну теоретичну та прикладну цінність здійсненої автором систематизації та ідентифікації (ранжування) загроз економічній безпеці підприємств нафтогазового комплексу України, яка базується на використанні багаторівневої каскадної моделі з виокремленням глобального, макро- та мікрорівнів, а також інтегрального блоку їх формування (п. 1.3, с. 59-60), зазначені напрацювання не знайшли належного відображення у сформульованій автором науковій новизні дисертації. Це певною мірою знижує рівень репрезентації ключових досягнень роботи, оскільки запропонована логіка багаторівневої структуризації та визначення інтегральних загроз формує вагомий внесок у розвиток теорії економічної безпеки підприємств галузі.

2. Запропоновані автором концептуальні положення дослідження економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового

комплексу (п. 1.2, с. 56-57) вирізняються логічністю та відображають сучасні тенденції розвитку безпекоорієнтованого підходу. Поза увагою автора залишилось недостатньо розкритим питання операціоналізації концептів, тобто їх трансформації у конкретні методичні інструменти оцінювання та управління економічною безпекою підприємств.

3. Певного уточнення та додаткового обґрунтування потребує запропонована автором шкала оцінювання рівня економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу (п. 2.2, с. 106-108, табл. 2.3). У роботі недостатньо аргументовано вибір саме запропонованої шкали та відмови від використання загальновизнаних інструментів, зокрема шкали Харрінгтона, яка широко застосовується у подібних дослідженнях для інтерпретації інтегральних показників і забезпечує достатній рівень універсальності, порівнянності та аналітичної наочності результатів.

4. Схвально оцінюючи запропоновані у роботі пріоритети зміцнення економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу (п. 3.2, с. 162-168), варто зазначити, що подальшої розробки потребує деталізація інструментів їх реалізації у частині імплементації євроінтеграційних вимог. Зокрема, доцільним є більш чітке обґрунтування інструментів модернізації систем корпоративного управління нафтогазових компаній відповідно до міжнародних стандартів ОЕСР.

5. Значний інтерес представляє використання автором інструментарію когнітивного моделювання для дослідження економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу (п. 3.1), але слід зауважити, що формування системи концептів (п. 3.1, с. 136-138), покладеної в основу відповідної моделі, потребує більш ґрунтовного методичного обґрунтування. У роботі певною мірою потребує поглиблення обґрунтування логіки відбору та структуризації концептів, критерії їх ідентифікації, а також принципи їх групування на зовнішні деструктивні чинники та внутрішні функціональні характеристики.

Маслій Олександра Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного

університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» надала позитивну рецензію та зазначила такі зауваження:

1. Суттєвої уваги заслуговує проведене автором когнітивне моделювання економічної безпеки стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу, яке дозволило ідентифікувати складну систему причинно-наслідкових взаємозв'язків між зовнішніми дестабілізуючими чинниками, внутрішніми ресурсно-управлінськими детермінантами та факторами розвитку (п. 3.1, с. 135–144). Отримані результати мають вагомe теоретичне та прикладне значення, оскільки розкривають внутрішню нелінійну природу функціонування системи економічної безпеки підприємств галузі. Втім, вони не отримали належного відображення у сформульованій автором науковій новизні дисертації.

2. У другому розділі дисертаційної роботи автором запропоновано методику інтегрального оцінювання рівня інформаційної безпеки національної економіки (п. 2.2, с. 103–108). На нашу думку, потребує більш детального висвітлення логіка формування порогових значень і градацій рівнів економічної безпеки, особливо в контексті їх диференціації для довоєнного періоду та періоду воєнного стану. Це сприяло б підвищенню прозорості методичного апарату, забезпеченню порівнянності результатів та посиленню достовірності отриманих висновків.

3. Певного уточнення та додаткового обґрунтування потребує запропонований автором підхід до сегментації підприємств нафтогазового комплексу за функціональною ознакою (п. 2.3, с. 113). Зокрема, поділ на три групи – підприємства видобутку; транспортування та зберігання; переробки, збуту, управління активами та геологорозвідувальної діяльності – загалом є логічним, однак у роботі недостатньо розкрито критерії віднесення підприємств до відповідних сегментів та принципи їх агрегування в межах окремих груп.

4. Безперечним науковим здобутком дисертаційної роботи є запропонований автором механізм державного регулювання стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу, який вирізняється системністю та комплексним підходом до поєднання суб'єктів, інструментів і цільових орієнтирів державного впливу. Водночас, на нашу думку, більшої

деталізації потребує практичний механізм взаємодії між суб'єктами державного регулювання та спеціалізованими інституціями для покращення розуміння координації їх функцій, розподілу повноважень і відповідальності у процесі реалізації регуляторної політики.

5. У дисертаційній роботі значна увага приділена ідентифікації та систематизації загроз економічній безпеці стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу України (п. 1.3, с. 57–73), що безумовно слід оцінити позитивно з огляду на комплексність підходу. Водночас аналіз пункту 1.3 засвідчує, що категорії «ризик» і «загроза» використовуються автором без достатньо чіткого концептуального розмежування. Доцільним було б більш чітко обґрунтувати співвідношення зазначених категорій у межах авторського підходу, визначити їх місце в системі економічної безпеки та розкрити механізм трансформації ризиків у загрози.

Сгоричева Світлана Борисівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», у цілому позитивно охарактеризувавши роботу, висловила такі зауваження:

1. Дисертанту варто було б більш докладно пояснити необхідність застосування та сутність комбінованого експертного підходу при визначенні вагових коефіцієнтів складових оцінювання рівня економічної безпеки підприємств.

2. Викликає сумнів можливість ототожнення індикаторів економічної безпеки із ключовими показниками ефективності КРІ, оскільки вони мають інший зміст та призначення в економічній практиці.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертація Вітрика Ігоря Віталійовича на тему: «Економічна безпека стратегічно важливих підприємств нафтогазового комплексу України», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Вітрик Ігор Віталійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (ч'єт) членів ради;

«Проти» жодне членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Вітрику Ігорю Віталійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова
разової спеціалізованої вченої ради
д.е.н., професор

Світлана ЄГОРИЧЕВА

Проректор з наукової роботи
д.т.н., професор

Олена СТЕПОВА